

Investeren in mensen

Aanbevelingen voor een nieuw regeerakkoord

Een goed functionerende arbeidsmarkt is cruciaal voor het oplossen van urgente maatschappelijke transitie, zoals voor wonen, energie en klimaatverandering. Een goed functionerende arbeidsmarkt is het antwoord op de structurele arbeidsmarktkrapte en vormt de beste weg naar bestaanszekerheid en een bloeiende economie. Toch kreeg de arbeidsmarkt zorgwekkend weinig aandacht in verkiezingsprogramma's en -campagnes.

In 2020 heeft het Platform Toekomst van Arbeid (PTA) in het verlengde van de adviezen van de commissie Borstlap bouwstenen uitgewerkt over werken, leren en verzekeren in 'Investeren in mensen'. Mede op basis hiervan bracht SER haar meerjarig advies sociaal-economisch beleid 2021-2025 (MLT) uit. Het huidige kabinet heeft een aantal veranderingen in gang gezet.^{1,2} PTA benadrukt het belang van het doorzetten van deze veranderingen door een nieuw kabinet.

Ondanks deze stappen staan werkgevers, werkenden en werkzoekenden nog steeds voor flinke uitdagingen op de arbeidsmarkt. Om de arbeidsmarkt duurzaam te optimaliseren, zijn verdere veranderingen noodzakelijk. Hierna beschrijven we onze voorstellen om de arbeidsmarkt verder te versterken en structurele oplossingen te bieden voor de personeelskrapte, mismatch tussen banen en vaardigheden en het benutten van onbenut arbeidspotentieel.

▼ Wat zijn onze voorstellen?

1. Een leven lang ontwikkelen

Nederland moet meer gaan investeren in de scholing en ontwikkeling van volwassenen, zodat ze wendbaar en weerbaar zijn op de arbeidsmarkt. Deze investering draagt bij aan het hoofddoel:

Mensen blijven hun hele werkzame leven fit voor de arbeidsmarkt.

Op dit moment ontbreekt het aan een eenduidig beleid voor leven lang ontwikkelen. Het huidige kabinet heeft de fiscale scholingsaftrek en het STAP-budget afgeschaft. Een laagdrempelige financiële stimulans om een opleiding te volgen voor mensen werkt, blijkt uit onderzoek.³ Om een leven lang ontwikkelen echt structureel vorm te geven is echter meer nodig, zoals een leer- en ontwikkelcultuur en financiële ondersteuning.

1. Aanpak arbeidsmarktkrapte, brieven aan TK, 24 juni 2022 en 3 februari 2023.
2. Hoofdpijnen Arbeidsmarkt, brief aan TK, 5 juli 2022.
3. Evaluatie en monitoring STAP-regeling, SEOR en Ockham IPS, mei 2023.

Advies PTA

Alle volwassenen in Nederland zouden de beschikking moeten krijgen over een individuele ontwikkelrekening. De overheid stort hierop een bijdrage, en nodigt sociale partners uit, net als mensen zelf, om dit voorbeeld te volgen. Volwassenen kunnen – onafhankelijk van of zij werken en in welke arbeidsrelatie zij dat doen – het bedrag op hun rekening gebruiken voor scholing, training en ontwikkeling. De bijdrage van de overheid is hoger naarmate mensen in hun jeugd korter onderwijs hebben genoten. Voor een uitwerking op hoofdlijnen (deelnemers, budget, besteding en kosten) verwijzen we naar het rapport Investeren in mensen.⁴

2. Arbeidscontracten die werken

Het nieuwe kabinet moet de arbeidsmarkt opnieuw ordenen. De overheid moet hiertoe de wet- en regelgeving op de arbeidsmarkt ingrijpend herzien met als hoofddoel:

De wetgeving op de arbeidsmarkt is begrijpelijk, efficiënt en handhaafbaar.

PTA adviseerde in 2020 dat juridische duidelijkheid over het onderscheid tussen werknemers, uitzendkrachten en zelfstandig ondernemers noodzakelijk is. Net als het verkleinen van directe en indirecte kostenverschillen tussen de verschillende categorieën werkenden (vast, tijdelijk, uitzendkracht, zelfstandig ondernemer) voor werkgevende organisaties. De transitievergoeding zou plaats moeten maken voor een bijdrage van de werkgever aan de individuele ontwikkelrekening.

Advies PTA

De SER heeft in haar MLT-advies aanbevelingen gedaan over arbeidsmarkt, inkomensgelijkheid en gelijke kansen. De SER geeft in het advies concreet aan hoe contractvormen zoals uitzendarbeid, oproepcontracten, tijdelijke contracten, ZZP beter moeten worden gereguleerd. Met als doel om werk- en inkomenszekerheid te waarborgen en concurrentie op arbeidsvoorwaarden te voorkomen. De huidige knelpunten op de arbeidsmarkt vereisen actie. PTA adviseert hierom het MLT-advies van de SER in zijn geheel en gelijktijdig door te voeren zonder een nieuw proces voor het vinden van oplossingen te starten.

3. Solidaire en activerende inkomensbescherming

Het platform wil fors investeren in hulp voor mensen die gebruik moeten maken van inkomensverzekeringen en stelt tegelijkertijd hogere eisen aan de inspanningen die mensen moeten leveren. Het platform stelt voor dat inkomens passend worden beschermd voor alle werkenden. Deze veranderingen dragen bij aan het hoofddoel:

Alle werkenden zijn passend verzekerd tegen inkomensverlies.

Advies PTA

Alle vormen van inkomensbescherming activeren mensen om hun verblijf in sociale zekerheid zo kort mogelijk te laten zijn. Dit betekent dat zowel de premie als de uitkering zodanig wordt bepaald dat werkgevers, werknemers en zelfstandigen worden beloond voor gedrag dat duurzame arbeidsdeelname, ontwikkeling en inzetbaarheid bevordert. Concreet betekent dit uitgangspunt dat verzekerden, in ruil voor een inkomen in

4. Uitwerking ontwikkelbudget op hoofdlijnen, blz. 42 t/m 44.

geval van werkloosheid of gedeeltelijke arbeidsgeschiktheid, gedurende enkele dagen per week activiteiten ondernemen, gericht op het vinden van nieuw werk. Voor een nuttige invulling hiervan kunnen zij onder meer gebruik maken van hun individuele ontwikkelrekening. Het platform noemt dit het springplankprincipe in de sociale zekerheid. Als mensen gebruik maken van hun ontwikkelbudget hebben zij recht op een hogere uitkering gedurende 3 maanden (90% van het laatstverdiende loon). Mensen die hun ontwikkelbudget niet hebben gebruikt en oproepen van het Werkhuis (zie 5) hebben genegeerd ontvangen vanaf dag één, de laagste WW-uitkering van 70 procent van hun laatstverdiende loon als uitkering voor de maximale WW-duur.

4. Basisbanen als basis van de arbeidsmarkt

Het platform wil de arbeidsmarkt voor mensen met weinig verdien capaciteit of een verhoogde begeleidingsbehoefte vergroten vanuit het principe werk boven uitkering. Om zo ook voor hen de waarde van werk te kunnen realiseren. De verandering die het platform nastreeft moet sterk bijdragen aan de doelstelling:

Iedereen die kan meedoen, doet mee.

Advies PTA

Gezien de huidige arbeidsmarktkrapte schat het platform in dat er minder dan eerder gedacht gebruik hoeft te worden gemaakt van basisbanen. PTA voorziet dat veel mensen toch aan de slag gaan in het bedrijfsleven en bij de overheid. Dit zal niet altijd fulltime zijn. Het streven is 28 uur per week of meer. Het is belangrijk dat instrumenten zoals loonkostensubsidie, jobcoaching, no-riskpolis en aanpassingen van het werk op uniforme wijze voor iedereen beschikbaar zijn.

Als gemeenten ook basisbanen bij de overheid en het bedrijfsleven willen creëren gelden de volgende uitgangspunten. Basisbanen zijn bedoeld voor mensen:

- die zich tot de gemeente wenden met een verzoek om inkomensondersteuning;
- die voldoen aan de eisen van de middelen- en vermogenstoets;
- die (zicht hebben op) een loonwaarde van tenminste 30 procent van het minimumloon.

Mensen met arbeidsvermogen die voor inkomensondersteuning (nu bijstand) aankloppen bij de gemeente, gaan voor 28 uur aan de slag in een basisbaan en ontvangen hierbij het wettelijk minimum maandloon naar rato (70%). Net als nu bij een bijstandsuitkering kan een 'basisbaner' (binnen grenzen) bijverdienen.

5. Werkhuis

Het platform stelt voor om een werkhuis in te richten, waar werkenden en werkzoekenden terecht kunnen voor advies over werk, opleiding en inzetbaarheid. Ook mkb-werkgevers met vragen vinden informatie over werk in het werkhuis. Deze verandering draagt bij aan het doel:

Informatie en advies over (het vinden van) werk is voor iedere Nederlander toegankelijk.

Het huidige kabinet heeft stappen ondernomen en financiële middelen vrijgemaakt om in elke arbeidsmarktregio een Regionaal Werkcentrum op te zetten. In elke arbeidsmarktregio is nu op enige wijze een Regionaal Werkcentrum aanwezig.⁵ Voor consistente leesbaarheid met onze eerdere publicaties gebruiken we de term 'Werkhuis'.

Advies PTA

Het platform gaat uit van een publiek gefinancierd werkhuis dat zich in eerste instantie richt op niet werkenden en op een beperkte groep werkenden die risico lopen hun baan te verliezen. Dit werkhuis geeft informatie, advies en wijst als een verkeersregelaar de weg op de arbeidsmarkt. De toegang van het werkhuis is laagdrempelig, zowel fysiek als online.

Het werkhuis voert zelf geen begeleiding, re-integratie-, loopbaantrajecten en opleidingen uit maar verwijst mensen hiervoor door naar publieke en private aanbieders. Dit gebeurt op basis van openbare informatie over prijs, kwaliteit en inhoud van de dienstverlening. Via het werkhuis is informatie, advies en doorverwijzing naar dienstverlening beschikbaar voor alle niet-werkenden (van-uitkering-naar-werk en van niet-werk-naar-werk) en kwetsbare werkenden. In de gevallen dat mensen toch bij de verkeerde instantie aankloppen is het belangrijk dat zij worden doorverwezen naar de juiste instantie (het no-wrong-door principe). Het platform werkte in 'Naar een goed werkende infrastructuur voor de arbeidsmarkt' de governance en ontwerpprincipes van het werkhuis verder uit.⁶

▼ **Meer informatie**

Het *Platform Toekomst van Arbeid* is een samenwerkingsverband van organisaties die zich inspanssen voor goed werk voor alle mensen in Nederland en bestaat uit de ABU, Cedris, OVAL, NRTO en Verbond van Verzekeraars. Meer informatie en publicaties van het Platform Toekomst van Arbeid zijn te vinden op www.toekomstvanarbeid.nl

5. Uitgangspunten voor de uitbreiding van de Arbeidsmarktinfrastructuur, 11 oktober 2022.

6. Naar een goed werkende infrastructuur voor de arbeidsmarkt, 2022.